

Niet-westerse allochtonen in het voltijd hoger onderwijs

Esther van Kralingen¹⁾

Tussen studiejaar 1995/1996 en 2001/2002 is het aandeel van de niet-westerse allochtonen dat hoger onderwijs volgt toegenomen. Dit geldt voor Marokkanen, Turken en Surinamers. Het aandeel studenten afkomstig van de Nederlandse Antillen en Aruba is echter gedaald. Niet-westerse allochtonen kiezen opvallend vaak voor de richtingen economie en recht. De richting techniek trekt, onder zowel autochtonen als allochtonen, vooral mannen aan. De agrarische richtingen zijn onder autochtonen, en meer nog onder niet-westerse allochtonen, het minst populair. Het aandeel geslaagde niet-westerse allochtonen in het totaal aantal geslaagden is in de afgelopen jaren verdubbeld.

1. Inleiding

Eerder is in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen onderzoek gedaan naar de onderwijsachterstanden van verschillende herkomstgroeperingen in het voortgezet onderwijs. De uitkomsten daarvan zijn elders in deze aflevering van *Bevolkingstrends* samengevat door Van der Aart (2003a, 2003b). In aansluiting op dat onderzoek is voor de studiejaar 1995/1996 tot en met 2001/2002 de deelname van de betreffende herkomstgroeperingen aan het voltijd hoger onderwijs onderzocht.

Dit onderzoek richt zich op het aantal ingeschrevenen, eerstejaars en geslaagden naar herkomstgroepering. Voor het studiejaar 2001/2002 zijn nog geen gegevens beschikbaar over geslaagden. Gegevens over de gemiddelde studieduur komen op basis van dit onderzoek echter niet beschikbaar. Het onderzoek is mede in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen uitgevoerd. Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van gegevens uit het Centraal Register Ingeschrevenen Hoger Onderwijs (CRIHO) en de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA). Dit artikel presenteert de belangrijkste uitkomsten. Voor gedetailleerde informatie wordt verwezen naar Van Kralingen (2003).

Waar in dit artikel wordt gesproken over geslaagden, worden studenten bedoeld die een afsluitend diploma hebben behaald voor een hbo-opleiding of voor een universitaire opleiding (doctoraaldiploma). In het wetenschappelijk onderwijs zijn echter ook studenten meegeteld die hun beroepsdiploma's hebben behaald. Dit betreft voor het HOOP-gebied 'gezondheid' de beroepsdiploma's voor de studies geneeskunde, diergeneeskunde en tandheelkunde (HOOP: Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan). Voor het HOOP-gebied 'natuur' betreft het de beroepsdiploma's die zijn behaald voor de studie farmacie.

De sectorindeling van het hoger beroepsonderwijs is bepaald door het CBS. De sectorindeling van het wetenschappelijk onderwijs volgt de HOOP-indeling van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

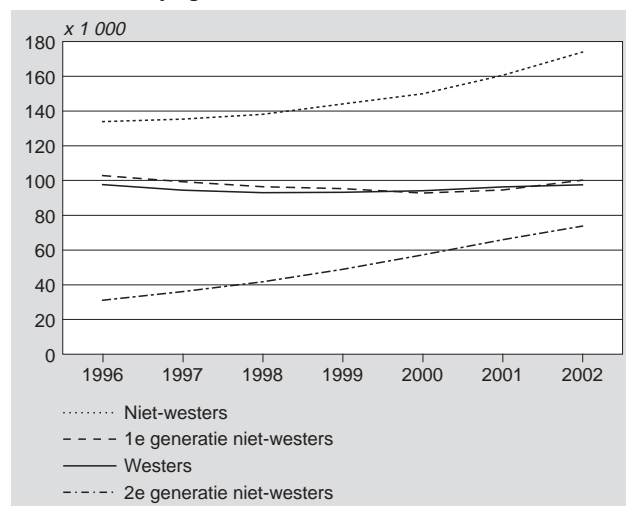
2. Meer niet-westerse allochtonen in het hoger onderwijs

Ten opzichte van het studiejaar 1995/1996 was het aantal studenten in het voltijd onderwijs in het studiejaar 2001/2002 ongeveer 12 duizend hoger. In het studiejaar 2001/2002 stonden in totaal 408 duizend studenten ingeschreven. Deze toename is uitsluitend toe te schrijven aan de groei van het aantal allochtonen in het ho-

ger onderwijs. In dezelfde periode daalde het aantal autochtone studenten namelijk met 14 duizend naar 318 duizend. Deze tegengestelde ontwikkelingen waren ook waarneembaar voor de totale allochtone en autochtone bevolking van 19-24 jaar.

Grafiek 1 toont het aantal 19-24-jarige allochtonen dat in de afgelopen zes jaar in Nederland woonde. Opvallend is de zeer sterke toename van het aantal tweede generatie niet-westerse allochtonen en de daarmee samenhangende stijging van het totaal aantal niet-westerse allochtonen tussen 1996 en 2002. De afgelopen zes jaar is het aantal autochtone 19-24-jarigen daarentegen met 14 procent gedaald. Per saldo nam het totaal aantal 19-24-jarigen met 9 procent af.

1. Aantal 19-24-jarige allochtonen, 1996-2002



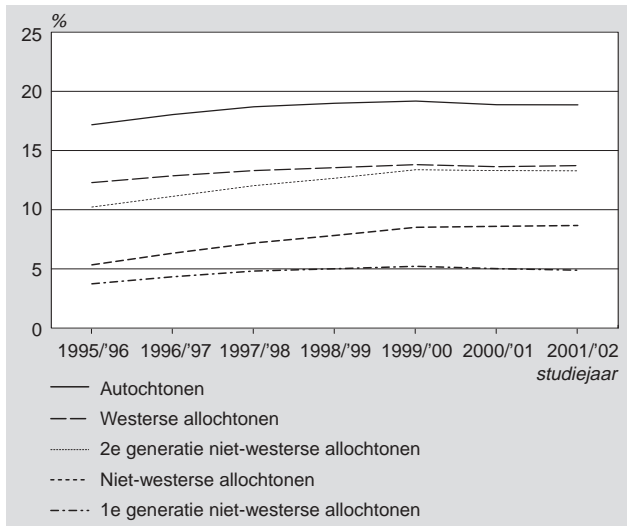
3. Verdubbeling aandeel Turken en Marokkanen in het hoger beroepsonderwijs

Van de autochtonen in de leeftijd van 19 tot en met 23 jaar studeerde in de meest recente jaren gemiddeld 19 procent voltijd aan een instelling voor hoger beroepsonderwijs (hbo). Dit percentage is beduidend hoger dan dat voor de andere herkomstgroeperingen. Van de westerse allochtonen en de tweede generatie niet-westerse allochtonen studeerde, in 2001/2002, bijna 14 procent aan een hbo-instelling. Het aandeel eerste generatie niet-westerse allochtonen dat aan een hbo-instelling studeerde, was met ongeveer 5 procent het kleinst (grafiek 2a).

Van de niet-westerse allochtonen studeren vooral steeds meer Surinamers aan een hbo-instelling. Hun aandeel is gestegen van ruim 7 procent in het studiejaar 1995/1996 naar bijna 12 procent in het studiejaar 2001/2002. Opvallend is ook de verdubbeling van het aandeel van de Turkse en Marokkaanse studenten naar ongeveer 8 procent. Verder valt op dat het aandeel hbo-studenten van Antilliaanse of Arubaanse origine, na een aanvankelijke stijging in de periode 1995/1996 tot 1997/1998, in 2001/2002 is gedaald tot iets onder het niveau van 1995/1996 (grafiek 2b). Deze ontwikkeling zou kunnen worden verklaard door het veranderde karakter van de immigratie uit de Antillen. Van oudsher kwam een relatief groot aantal Antillianen/Arubanen naar Nederland om hier te studeren, maar de laatste jaren zijn relatief veel 'kansarme' Antilliaanse jongeren geïmmigreerd.

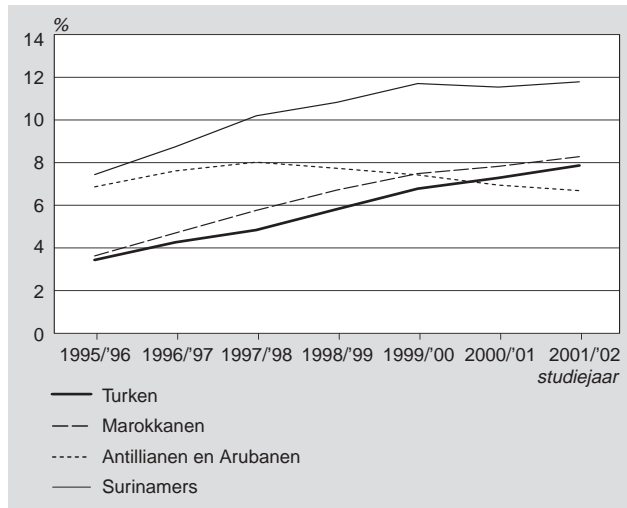
¹⁾ De auteur was tot 1 april 2003 werkzaam bij het CBS.

2a. Percentage 19–23-jarigen ingeschreven in het hoger beroepsonderwijs naar herkomstgroepering



Bron: CBS, IB-groep.

2b. Percentage 19–23-jarigen ingeschreven in het hoger beroepsonderwijs naar enkele specifieke herkomstgroeperingen



Bron: CBS, IB-groep.

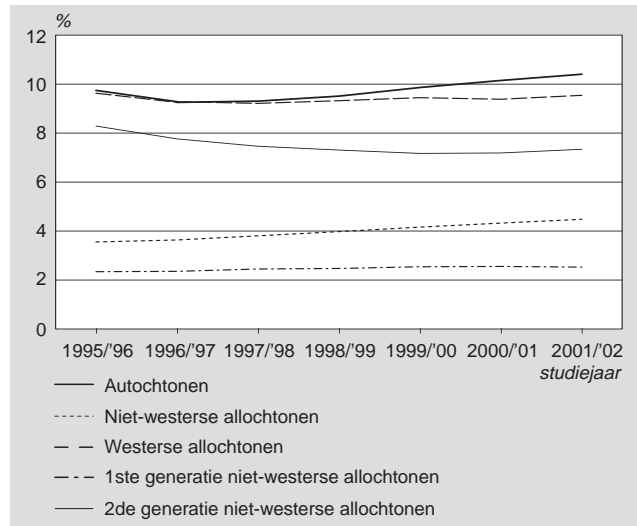
4. Westerse allochtonen kiezen vaker voor wetenschappelijk onderwijs

Uit *grafiek 3a* blijkt dat de aandelen autochtonen en westerse allochtonen die deelnemen aan het wetenschappelijk onderwijs op ongeveer hetzelfde niveau liggen. Niet-westerse allochtonen – en binnen deze groep vooral degenen die tot de eerste generatie behoren – volgen minder vaak een wetenschappelijke opleiding. Tussen 1995/1996 en 2001/2002 is het percentage autochtone studenten toegenomen van 9,6 naar 10,4. Het aandeel van de tweede generatie niet-westerse allochtonen is in deze zes jaar licht gedaald, van 8,3 naar 7,3 procent (*grafiek 3b*).

Het aandeel van de Surinamers dat deelneemt aan het wetenschappelijk onderwijs steeg van 4,5 naar 5,5 procent. Veel minder jongeren van Turkse en Marokkaanse herkomst volgen een wetenschappelijke opleiding. Hoewel er sprake is van een lichte stijging, blijft hun aandeel in het wetenschappelijk onderwijs met minder dan 3 procent het kleinst van de hier getoonde herkomstgroepen.

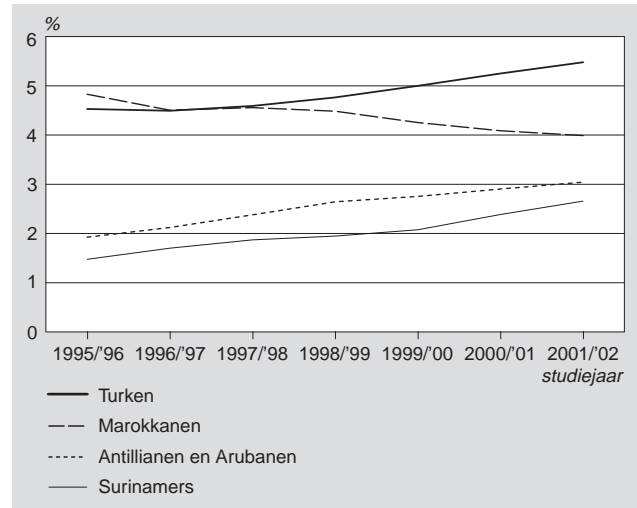
Jongeren van 19 tot en met 24 jaar studeren vaker aan een hbo-instelling dan aan een universiteit: van alle studenten in het hoger onderwijs volgde in studiejaar 2001/2002 ruim 60 procent

3a. Percentage 20–24-jarigen ingeschreven in het wetenschappelijk onderwijs naar herkomstgroepering



Bron: CBS, IB-groep.

3b. Percentage 20–24-jarigen ingeschreven in het wetenschappelijk onderwijs naar enkele specifieke herkomstgroeperingen



Bron: CBS, IB-groep.

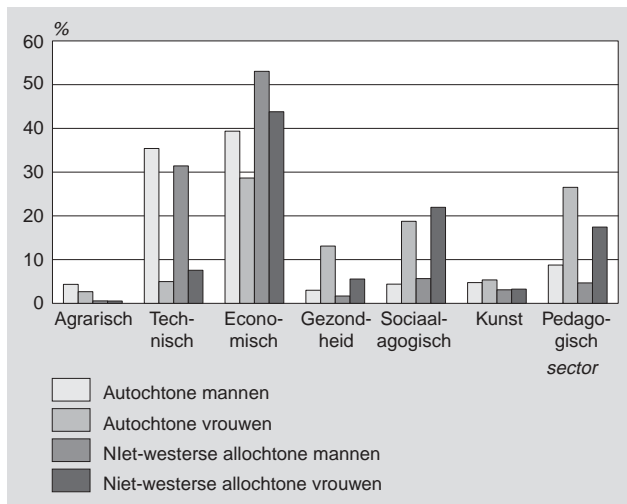
een hbo-opleiding. Een uitzondering hierop vormen de westerse allochtonen. Vaker dan de andere herkomstgroeperingen volgen zij een universitaire opleiding, namelijk 45 procent tegen gemiddeld 38 procent.

Steeds meer niet-westerse allochtone jongeren nemen deel aan het hoger beroepsonderwijs en/of wetenschappelijk onderwijs. In totaal is het aandeel studenten in het hoger onderwijs binnen de autochtone bevolking gestegen met respectievelijk 1,7 en 0,8 procentpunten. Zij worden in dit opzicht overtroffen door de niet-westerse allochtonen: respectievelijk 3,3 en 0,9 procentpunten.

5. Economie en recht in trek bij allochtonen

In het studiejaar 2001/2002 vormden in het hoger beroepsonderwijs de economische studierichtingen de grootste sector. Opmerkelijk is dat het aandeel economiestudenten onder niet-westerse allochtonen circa 15 procent hoger ligt dan onder autochtonen. De agrarische studierichting is, vooral onder niet-westerse allochtonen, het minst in trek. Verder valt op dat autochtonen vaker studeren in de sectoren gezondheid, kunst en pedagogiek, terwijl allochtonen vaker de voorkeur geven aan een sociaal-agogische richting (*grafiek 4*).

4. Percentage autochtonen en niet-westerse allochtonen in het hbo (voltijd) per geslacht naar sector, 2001/2002

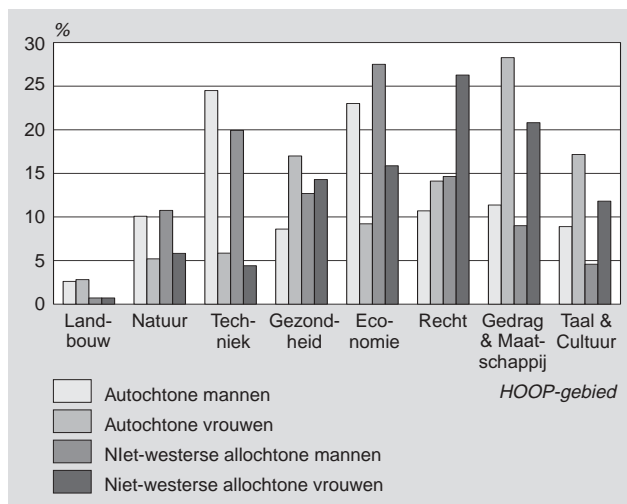


Bron: CBS, IB-groep.

De verhouding tussen mannen en vrouwen is in de meeste sectoren voor autochtonen en niet-westerse allochtonen ongeveer gelijk. Uitzondering is de sector techniek, waarvoor niet-westers allochtone vrouwen vaker kiezen dan autochtone vrouwen. Niet-westers allochtone mannen studeren minder vaak techniek dan autochtone mannen.

Wat betreft het wetenschappelijk onderwijs valt op dat niet-westerse allochtonen in het studiejaar 2001/2002 vaak in de sectoren economie en recht studeerden. Hierbij dragen vooral de niet-westers allochtone mannen bij aan het grote aandeel in de sector economie. Niet-westers allochtone vrouwen zijn relatief sterk vertegenwoordigd in de sector recht. De sector gedrag en maatschappij is vooral onder autochtone vrouwen populair, terwijl autochtone mannen vaker techniek studeren. De sector landbouw trekt, vooral onder niet-westerse allochtonen, de kleinste aantallen studenten (grafiek 5).

5. Percentage autochtonen en niet-westerse allochtonen in het wetenschappelijk onderwijs (voltijd) per geslacht naar HOOP-gebied, 2001/2002



Bron: CBS, IB-groep.

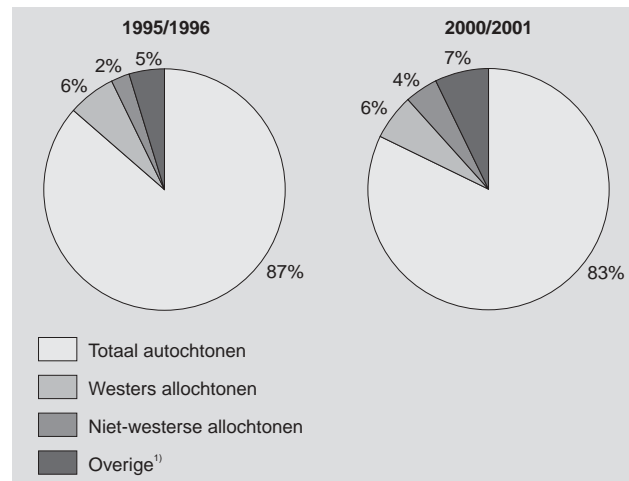
6. Aandeel geslaagde niet-westerse allochtonen verdubbeld

Vooral door de invoering van de prestatiebeurs, in 1991, is het aantal geslaagden in het hoger onderwijs afgenomen van 72 duizend in het studiejaar 1995/1996 tot 64 duizend in het studiejaar 2000/2001. Dit verschil wordt volledig veroorzaakt door het aantal geslaagden in het wetenschappelijk onderwijs.

Sinds 1991 krijgen studenten gedurende vijf jaar een beurs. Omdat ze er belang bij hebben om sneller af te studeren, leidde dit in 1995/1996 tot een piek van 28 duizend geslaagden in het wetenschappelijk onderwijs. Zes jaar later, in studiejaar 2000/2001, was dit aantal weer afgenomen tot het peil dat vóór de invoering van de prestatiebeurs werd waargenomen: ongeveer 20 duizend geslaagden.

Ondanks deze neerwaartse invloed van de prestatiebeurs is het aantal geslaagde niet-westers allochtone studenten in het hoger onderwijs gestegen van 1,8 naar 2,8 duizend. Dit vertegenwoordigt een stijging van hun aandeel in het totaal aantal geslaagden met 2 procentpunten, naar 4 procent (grafiek 6). Het aandeel van de westerse allochtonen is met 6 procent gelijk gebleven, al is het aantal geslaagden in de afgelopen zes jaar teruggelopen van 4,6 naar 3,9 duizend. Het aandeel van de autochtone afgestudeerden is gedaald van 87 naar 83 procent. Deze daling hangt vooral samen met de toename van het aantal niet-westerse allochtonen in deze vormen van onderwijs.

6. Samenstelling geslaagden in het hoger onderwijs (voltijd) naar herkomstgroepering



Bron: CBS, IB-groep.

¹⁾ Zie kader.

Literatuur

Aart, S.A. van der, 2003a, Onderwijsachterstand van niet-westerse allochtone scholieren. Sociaal-economische maandstatistiek, januari 2003, blz. 53–64. CBS, Voorburg/Heerlen.

Aart, S.A. van der, 2003b, Doorstroom niet-westers allochtone scholieren naar vervolgonderwijs. Bevolkingstrends 51(2), blz. 45–49. CBS, Voorburg/Heerlen.

Kralingen, E. van, 2003, Steeds meer niet-westerse allochtonen in het voltijd hoger onderwijs. Sociaal-economische maandstatistiek, april 2003, blz. 45–58. CBS, Voorburg/Heerlen.

Toevoeging van informatie door bestandskoppeling

De gegevens in dit onderzoek zijn ontleend aan het Centraal Register Ingeschrevenen Hoger Onderwijs (CRIHO) voor de studie jaren 1995/1996 tot en met 2001/2002, en de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA). Het CRIHO wordt door de informatie beheergroep (IB-groep) aan het CBS geleverd. In het CRIHO zijn de gegevens opgenomen van alle studenten die zijn ingeschreven in het hoger onderwijs. Het GBA wordt gebruikt om de herkomst van de studenten te kunnen bepalen. De koppeling van de bestanden vindt plaats op persoonsniveau.

In totaal kon na koppeling voor 96 procent van de studenten de herkomst worden bepaald. De 4 procent die niet is gekoppeld, bestaat voornamelijk uit studenten met een buitenlandse herkomst die voor studie naar Nederland zijn gekomen (non-resident studenten). Deze studenten hebben vaak geen sofi-nummer. Daarnaast bestaat de groep uit studenten die met een ontbrekend of een foutief sofi-nummer bij de IB-groep zijn geregistreerd. De groep die wel gekoppeld kon worden, bestaat uit studenten met een sofi-nummer. Dit zijn voornamelijk personen met de Nederlandse nationaliteit en buitenlanders die, voordat ze gingen studeren, al in Nederland woonden (resident studenten). In de gekoppelde groep komt een gering aantal non-resident studenten voor (ongeveer 2 procent). Zij zijn herkenbaar aan het feit dat ze vlak voor aanvang van hun studie in Nederland zijn komen wonen. Deze studenten zijn uit de gekoppelde bestanden verwijderd en toegevoegd aan de restgroep die niet kon worden gekoppeld. Als gevolg hiervan maakt de gekoppelde groep 94 procent van het totaal uit, en bestaat ze uitsluitend uit resident studenten. Het geringe aantal resident studenten in de niet-gekoppelde groep heeft tot gevolg dat het totaal aantal resident studenten met 1 à 2 procent wordt onderschat. De niet-gekoppelde groep is opgenomen onder 'overige herkomstgroeperingen'.